

ԻՆՉՊԵՍ ԴԻԵՑՆԵԼ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ

Ծանօթ իրողութիւն է որ մանուկները դիւրաւ կը հիւանդանան եւ շուտ կը մեռնին, մանաւանդ առաջին ամիսներուն: Նորածին մը այնքան դիւրաւ կրնայ մեռնիլ, որքան 80 տարեկան ձերունի մը:

Մանուկներու մահուան գլխաւոր պատճառները երեք են.— ի ծնէ տկարութիւն կամ ժառանգական հիւանդութիւններ, թոքային հիւանդութիւններ (թոքատապ եւայլն) եւ մանաւանդ փորհարութիւն ու ընդհանրապէս մարսողական գործարաններու խանդարում: Մանուկներու մէջ պատահած մահերու մէկ երրորդին պատճառն է փորհարութիւնը (gastro-entérite):

Անկանոն դիեցում, չափազանց սնունդ, մանաւանդ տաք ամիսներուն (Յուլիս Օգոստոս), ահա փորհարութեան եւ հետեւաբար մանուկներու մահուան կարեւոր պատճառները: Մայրերը ընդհանրապէս եւ հայ մայրերը մասնաւորապէս, դիեցումի տարրական կանոններուն տեղեակ չեն եւ եթէ դիտեն, կ'անտեսեն:

Ահա այդ ահաւոր տգիտութեան դէմ է որ կ'ուզենք պայքարիլ եւ այս անգամ ամփոփ պատկեր մը տալ դիեցումի կանոններուն եւ չափերուն մասին:

I.— ՄՕՐ ԿԱԹՈՎ ԴԻԵՑՈՒՄ.— Նորածինը իրաւունք ունի մօր կաթին, այսինքն պէտք է որ մայր մը անպատճառ նորածինը դիեցնէ իր կաթով:

Առաջին ինը ամիսներուն, ամենակատարեալ եւ անփաս սնունդն է մօր կաթը: Ուրիշ տեսակ կաթ կամ տարբեր սնունդ պէտք է տալ միայն անկարելիութեան պարագային եւ բժիշկի խորհուրդով: Մօր կաթով դիեցուող մանուկները վեց անգամ աւելի քիչ կը մեռնին քան օտար կաթ կամ սնունդ ստացողները:

Դիեցումի ճիշտական պայմանն է անոր կանոնաւորութիւնը: Բազմաթիւ մայրեր գէշ եւ փնասակար սովորութիւնը ընտրած են մանկան կաթ տալ ամէն անգամ որ լայ, «ձայնը կտրելու», կամ կարծեցեալ անօթութիւնը յագեցնելու համար: Եւ կ'ստանան ճիշդ հակառակ արդիւնքը: Մա'յրեր, եթէ կ'ուզէք որ ձեր մանուկը կանոնաւորաբար աճի եւ զարգանայ, առողջ, առոյգ եւ հանդարտ ըլլայ, եթէ կ'ուզէք դիեցումի 10—12 ամիսներուն շատ նեղութիւն չկրել, ձեր զաւակները կանոնաւորութեան վարժեցուցէք եւ կաթ տուէք որոշ ժամերու եւ որոշ քանակութեամբ: Ժամացոյցը եւ լշիւղ անհրաժեշտ օժանդակներն են դիեցումին: Անկարելիութեան պարագային կշիռը կարելի է զանց ընել, մանաւանդ երբ մանուկը մարսողական գործարաններու խանդարում (փսխունք, փորհարութիւն եւայլն) չունի եւ կանոնաւորաբար կ'աճի: Այս կէտը հակա-

կշռելու համար, անհրաժեշտ է շարաթը կամ գէթ ամիսը անդամ մը մանուկը կշռել:

Օրական քանի անգամ կաթ պէտք է տալ.— Եթէ մանուկը առողջ եւ լաւ կազմուած է վեց անգամը կը բաւէ, երեք ժամը անգամ մը, առաւօտեան 6ին մինչեւ երեկոյեան 9, եւ կամ 7—10: Իսկ եթէ տկար ծնած է, եօթը անգամ, երկուքուկէս ժամը անգամ մը, նոյն ժամանակամիջոցին մէջ: Գալով գիշերուայ ճաշին, լաւ է մանուկը չվարժեցնել եւ ձգել որ ամբողջ գիշերը հանդարտ քնանայ: Կրթութեան, վարժութեան խնդիր է: Ի հարկին մինչեւ չորրորդ ամիսը կարելի է մէկ անգամ ալ գիշերը տալ, առաւօտեան ժամը 2 կամ 3ին:

Ինչ քանակութեամբ կաթ պէտք է տալ.— Ընդհանուր թիւեր միայն պիտի տամ: Առաջին շաբթուայ քանակութիւնները նոյնն են զբոլորէն համար, սակայն ութերորդ օրէն սկսեալ կրնայ տարբերիլ մանուկին կազմուածքին, մարտոգութեան եւ ուրիշ տուեալներու համաձայն:

Առաջին օր	ոչինչ	5րդ	300
2րդ	80 կրամ	6րդ	350
3րդ	200	7րդ	420
4րդ	240	8րդ	480

Յետոյ հետզհետէ աւելցնել, այնպէս որ մանուկը ստանայ հետեւեալ քանակութիւնները.

Երկրորդ ամիսէն սկսեալ, օրական	600 կրամ
Հինգերորդ	900 »
Տասներորդ	1000 »

Այս քանակութիւնները պէտք է բաժնել 7ով կամ 6ով, նայած ճաշերու թուին:

II.— ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԴԻԵՏՈՒՄ.— Սկզբունքով պէտք է որ մայր մը գէթ մինչեւ չորրորդ ամիսը իր կաթով դիւցնէ: Անկարելիութեան պարագային ընդհանրապէս կովի կաթ կը տրուի: Սակայն պէտք է ջուր խառնել եւ շաքար դնել: Առաջին ամսուն մէկ չափ ջուր, երկու չափ կաթ: Մինչեւ վեցերորդ ամիսը, իւրաքանչիւր ճաշին, կաթնաշիշին մէջ լեցնել 15—20 կրամ ջուր (մէկ ապուրի դգալ) եւ վրան աւելցնել այնքան կաթ, որքան անհրաժեշտ է ամբողջացնելու համար մանկան տրուելիք քանակութիւնը (տես վերոյիշեալ թիւերը):

Վեցերորդ ամիսէն սկսեալ զուտ կաթ պէտք է տալ: Օրական 1 լիտրէն (1000 կրամ) աւելի պէտք չէ տալ: Կաթին սէրը պէտք է առնել նախապէս:

Ուրիշ առթիւ պիտի ծանրանանք կարգ մը կարեւոր մանրամասնութիւններու վրայ:

ԲԺ. Ե. ԱՐԹԻՆ